

Verdediging van Nederlands milieubeleid in Brussel wordt 'n opgave

De resultaten van het Nederlandse milieubeleid zijn vooralsnog mager. Douwe Jonkers van het ministerie van VROM rekent dan ook op moeizame onderhandelingen over de verlenging van de derogatie in Brussel. Ook is er discussie over de ammoniakuitstoot en de bemestingsvrije zones. Een voor Nederland relatief gunstig milieubeleid is alleen haalbaar als alle veehouders hun verantwoordelijkheid nemen, zegt Jonkers. Hij vraagt bedrijfsadviseurs het milieubeleid meer onder de aandacht te brengen van hun klanten.

ing. Geesje Rotgers

Brussel was Nederland goed gezind bij het verlenen van de derogatie voor de jaren 2006-2009. Niet alleen kreeg Nederland met 250 kg stikstof/ha de hoogste dierlijke mestgift, ook gold de uitzondering voor vrijwel alle melkveehouders. In Duitsland bijvoorbeeld betreft de derogatie 'slechts' 230 kg N/ha voor minder dan 10.000 veehouders. Oostenrijk kreeg ook een derogatie van 230 kg/ha, voor slechts 7 veehouders. En 5 procent van de veehouders in Denemarken mag 230 kg N/ha uit dierlijke mest toedienen. "Nederland heeft de grootste derogatie gekregen binnen Europa", concludeert Douwe Jonkers, manager Landbouw, Mest en Mineralen bij het ministerie van VROM. Jonkers is namens VROM lid van het Europese Nitraatcomité en voert samen met collega's van het ministerie van LNV de onderhandelingen over het derogatiebeleid in Brussel.

Derogatie moeizaam

Volgend jaar (2008) beginnen de onderhandelin-

gen over de derogatie voor 2010-2013, als onderdeel van het vierde Actieprogramma voor implementatie van de Europese Nitraatrichtlijn. Jonkers verwacht dat Brussel Nederland onder vuur zal leggen. De Europese Commissie heeft inmiddels veel ervaring opgedaan met onderhandelingen met andere EU-landen over actieprogramma's en daaraan gekoppelde derogaties en dit laat zien dat op diverse onderdelen verdere aanscherpingen mogelijk zijn. Jonkers verwacht dan ook dat Brussel de Nederlandse derogatievoorwaarden wil aanscherpen en dat aanvullende maatregelen en daarmee een betere mineralenbenutting onontkoombaar zullen zijn. "250 kg N/ha is alleen verantwoord met een goed mineralenmanagement op alle bedrijven. Wij moeten dus met een goed verhaal komen om Brussel te overtuigen van het Nederlandse beleid." Of dat gaat lukken, daarover is Jonkers allerm minst zeker. De huidige derogatie kan alleen gecontinueerd worden mits dat milieutechnisch verantwoord is. Een meerderheid van het Nitraatcomité moet daarvan overtuigd zijn. "Wij moeten het Nitraatcomité met cijfers laten zien dat ons milieubeleid effectief is en de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater verbeterd", zegt Jonkers. En daar stokt het. Uit de onderzoeken van het grond- en oppervlaktewater die VROM en LNV op derogatiebedrijven laten uitvoeren, blijkt dat de verbetering zich de laatste jaren niet doorzet. Met andere woorden: de verbetering stagneert. Hoewel de Koeien&Kansenboeren keer op keer laten zien dat de milieudoelen goed haalbaar zijn met onder andere een betere mineralenbenutting, houdt het gros van de veehouders zich nauwelijks bezig met de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater. "Wij moeten nu de massa meekrijgen, anders haalt Nederland zijn milieudoelen niet", waarschuwt Jonkers.

Meer opslagcapaciteit mest

De dagelijkse praktijk van het mest uitrijden is Jonkers een doorn in het oog. "Jaarlijks op 1 februari zien wij boeren massaal mest uitrijden, omdat de kelders anders overlopen. Echter, in het vroege voorjaar worden de mineralen nauwelijks benut en spoelen gemakkelijk uit. Dit zien wij dan ook terug in onze emissiemetingen. Het grootste deel van de jaarlijkse emissie naar het oppervlaktewater ontstaat in het vroege voorjaar. Aarts: "En hetzelfde fenomeen zien wij in het najaar. Boeren rijden zo laat mogelijk nog even de kelders leeg." Met een werkwijze die gedreven wordt door de beperkte capaciteit van de mestkelder maken we geen goede sier in Brussel. Jonkers en Aarts pleiten er dan ook voor dat derogatiebedrijven over minimaal 8-9 maanden mestopslagcapaciteit beschikken. Dit zou dan gepaard kunnen gaan met het flexibeler kunnen uitrijden van dierlijke mest in september.

"Dan wordt het een heel lastig verhaal in Brussel." Frans Aarts weet wat een kleinere derogatie betekent voor de veehouderij. Aarts is onderzoeker Landbouwbedrijfssystemen bij Plant Research International van Wageningen UR. "Elke kilo stikstof die Nederland verliest in de derogatie, kost de gemiddelde boer 150 euro aan mestafzetkosten. Als de derogatie wordt teruggebracht van 250 naar 230 betekent dit dus 3.000 euro per bedrijf."

Overschot fosfaat

De kaderrichtlijn Water beoogt biologisch gezond water, ofwel water dat niet 'vermest' is. De afgelopen jaren heeft de veehouderij veel vooruitgang geboekt op het gebied van nitraat. Met uitzondering van te hoge nitraatgehalten in het grondwater op droge zandgronden speelt nitraat steeds minder een rol in discussies over het milieubeleid. De problematiek verschuift sterk naar fosfaat: dit mineraal stuurt met name de eutrofiëringproblematiek van het oppervlaktewater. In Nederland is zo'n dertig procent van de gronden sterk verzadigd met fosfaat, de helft van de gronden heeft een vrij hoge fosfaattoestand en slechts twintig procent een lage fosfaattoestand. Met de Europese Commissie is afgesproken dat er in 2015 sprake zal zijn van evenwichtsbemesting voor fosfaat.

Voor 2006-2008 zijn er P-normen in de wet opgenomen, voor de jaren erna zullen de normen die tot evenwichtsbemesting moeten leiden nog worden vastgesteld. Volgens Jonkers zal Brussel de oplossingen die in andere landen zijn bedacht, betrekken in de discussies over het Nederlandse fosfaatbeleid. Vlaanderen bijvoorbeeld heeft de P-gift op fosfaatverzadigd grasland gemaximeerd op 40 kg P₂O₅. Dit is minder dan de helft van de Nederlandse gebruiksnorm! Bovendien, als Nederland volgens de derogatie 250 kg N wil aanwenden, dan betekent dit meteen circa 90 kg P₂O₅. "Als wij met fosfor omlaag moeten, dan komen wij met de derogatie dus niet rond", concludeert Jonkers. In Vlaanderen is de lage P-bemesting mogelijk vanwege de verplichte mestverwerking. De dunne stikstofrijke fractie wordt aangewend op de eigen akkers en de fosfaatrijke dikke fractie wordt geëxporteerd naar met name Frankrijk. Mestverwerking in combinatie met export van de dikke fosfaatrijke fractie, is voor Nederland geen

WEINIG ANIMO

Het gros van de veehouders houdt zich nauwelijks bezig met de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater. Nederland dreigt hierdoor zijn milieudoelen niet te halen.

Foto: Twan Wiermans

optie, denkt Jonkers. In Frankrijk is er wel afzetruimte, maar dit land wordt al voorzien door België. Eventueel is er enige ruimte in Duitsland. VROM zoekt de oplossing voor Nederland vooral in het mogen toepassen van verwerkte en gescheiden mestproducten binnen de Nederlandse landbouw, onder soepeler voorwaarden dan die voor drijfmest gelden. Hiermee moet de plaatsingsruimte voor verwerkte dierlijke mest groter worden en zal de toepassing ten koste moeten gaan van het kunstmestgebruik. Speerpunt blijft daarbij het realiseren van evenwichtsbemesting. "Als de boer er met het gewas 120 kg P afhaalt, dan mag hij deze hoeveelheid ook weer aanwenden, uiteraard gecorrigeerd naar de P-verzadiging van de bodem conform het bemestingsadvies. Met een dergelijke bedrijfsspecifieke gebruiksnorm kan de Nederlandse overheid tegemoet komen

EUROPESE COMMISSIE BESTUDEERT NEDERLANDS MILIEUBELEID

Deze zomer bracht de Europese Commissie een bezoek aan Nederland en stelde zich op de hoogte van de maatregelen die Nederland neemt om aan de Europese milieudoelstellingen te voldoen.

De commissie was onder de indruk van de resultaten die de Koeien&Kansen-boeren realiseren.

Foto: Frans Aarts

aan de veehouders. Echter, de Nederlandse veehouderij staat op dit moment nog ver af een evenwichtsbemesting. "Er gaat nu teveel fosfaat op de grond, waardoor enorme overschotten worden opgebouwd", zegt Jonkers. Andere landen kiezen vaker voor vaste normen die voor iedereen gelden, om administratieve rompslomp te vermijden.

Digistaat als najaarsbemesting

Hoewel VROM de co-vergisting en het opwekken van groene energie stimuleert, ligt er voor veel veehouders met een mestvergister het probleem van de afzet van het digistaat. De N-rijke dunne fractie kan gemakkelijk worden aangewend, maar het P-rijke digistaat past minder goed in een verantwoord milieubeleid. Doordat het om relatief weinig kuubs gaat (in vergelijking tot het oorspronkelijke volume drijfmest), valt transport over grotere afstanden te overwegen. Daarnaast zoekt VROM naar mogelijkheden om de najaarsbemesting met digistaat toe te staan. Nu is dat verboden vanwege de uitspoeling van minerale stikstof. De

dikke fractie van goed gescheiden digistaat echter, bevat nauwelijks minerale stikstof en zou om die reden toegepast moeten kunnen worden.

Mestvrije zones

De mestvrije zone is eveneens een belangrijk discussiethema binnen het vierde Actieprogramma voor implementatie van de Europese Nitraatrichtlijn. Bij het aanwenden van mest moet een mestvrije zone tot sloten en ander oppervlaktewater worden aangehouden. In Nederland bedraagt die zone nu in de meeste gevallen minder dan een halve meter. De Europese Commissie heeft al aangegeven deze afstand volstrekt onvoldoende te vinden. In Vlaanderen wordt gewerkt met 5 tot 10 meter, afhankelijk van het type oppervlaktewater. Ierland houdt aan de oevers van stromen 10 meter en langs meren zelfs een strook van 20 meter mestvrij. Ook Denemarken en Wallonië passen bredere mestvrije zones toe. In Duitsland is de mestvrije zone 1-3 meter, afhankelijk van de toedieningswijze van de mest. In plaats van bredere bemestingsvrije zones, voelt Jonkers meer voor het verbreden van stromen en beken om de zuiveringscapaciteit van het oppervlaktewater te vergroten én om de waterbergingscapaciteit te verhogen. In beide gevallen kost het de boer grond. "Maar voor het verbreden van watergangen zijn meer fondsen beschikbaar om boeren schadeloos te stellen. Een plas/draszone aan de oevers heeft een zuiverend effect op de kwaliteit van het water én draagt bij aan robuuste ecologische verbindingzones." Ten slotte hoopt Nederland op grond van haar specifieke omstandigheden met waterbeleid van draineren en pompen te kunnen volstaan met een kortere afstand. Of dit haalbaar is, moet onderzoek uitwijzen. Resultaten van een met de Europese Commissie overeengekomen vierjarig

Bedrijfsadviseurs, aandacht voor milieu

Boeren binnen de milieudoelstellingen is mogelijk als mineralen beter worden benut, zo blijkt uit het onderzoek op de zestien Koeien&Kansen-bedrijven. Om de landelijke milieudoelstellingen te halen, dient de kennis die is vergaard binnen Koeien&Kansen te worden toegepast op alle veebedrijven. Bedrijfsadviseurs hebben een belangrijke rol om die kennis over te brengen, vinden Frans Aarts (WUR) en Douwe Jonkers (VROM). Zij stellen de volgende vragen aan de bedrijfsadviseurs:

- Waarom voert de Nederlandse veehouderij meer P en N dan nodig (de dekking is vaak wel 130 procent)?
- Waarom is het eiwitgehalte in het rantsoen zo hoog (17 procent) terwijl koeien toe kunnen met een gehalte van 14,5-15,5 procent?
- Waarom zijn de koper- en zinknormen in varkensvoer hoger dan de behoefte?

Lezers van V-focus worden uitgenodigd te reageren. U kunt uw reactie e-mailen naar Frans.Aarts@wur.nl

onderzoek naar de effecten van mestvrije zones worden in 2009 verwacht en zullen een belangrijke rol spelen bij het invullen van het vierde actieprogramma voor 2010-2013.

Betere mineralenbenutting en ammoniak

In Nederland valt op nagenoeg alle bedrijven veel te winnen als mineralen beter worden benut, zo blijkt uit onderzoek binnen het project Koeien&Kansen. Dit hoeft niet ten koste te gaan van melkproductie of inkomen. Maatregelen om het mineralenoverschot (en daarmee de mestafzetkosten) op het bedrijf te verminderen:

- Minder krachtvoer voeren. De waarde van goed ruwvoer is bijna gelijk aan die van krachtvoer.
- Zoveel mogelijk gewassen van eigen grond voeren en zo weinig mogelijk voer aankopen.
- Niet meer jongvee aanhouden dan strikt nodig is.
- De levensduur van de koeien verlengen. Fokkerij minder richten op een hoge melkproductie en meer op een hoge levensduur.
- Gezondere koeien. Bij minder goed functione-

rende dieren loopt het voerverbruik op.

- P- en N-gehalte in rantsoen niet hoger dan nodig is. Nu worden standaard meer mineralen gevoerd (tot wel 130 procent van de dagelijkse behoefte) dan nodig. De voerleverancier kan veehouders wijzen op de mineralengehalten in aangekochte voeders.

- Minder eiwit in het rantsoen. Een laag eiwitniveau (14,5-15,5 procent) is bovendien goed voor de diergezondheid. Veehouders doen er goed aan het huidige niveau te meten (wegen van hoeveelheid die koeien vreten en bemestering op gehalten) en vervolgens te kijken of verlaging mogelijk is.

Dan de ammoniakdiscussie. De te hoge uitstoot van ammoniak bij melkvee wordt een probleem, vanwege de open stallen en het buiten grazende vee. Via het voerspoor zijn maatregelen mogelijk, denkt Jonkers. Volgens Aarts heeft het project Koeien&Kansen duidelijk gemaakt dat met een beter mineralenmanagement ook het ammoniakprobleem wordt opgelost.

Overschot aan koper en zink

Volgens de kaderrichtlijn Water moet het oppervlakte- en grondwater niet alleen biologisch, maar ook chemisch schoon zijn en dus niet te veel zware metalen als koper en zink bevatten. Ook op dit vlak heeft de veehouderij nog het nodige werk te verzetten, aldus Jonkers. "De gehalten in de bodem en het oppervlaktewater zijn hoog." Als grootste vervuilers ziet hij het veevoer in de varkenshouderij (koper en zink) en de koperbaden voor melkvee. Jonkers: "Waarom wordt er in Nederland veel meer koper en zink gevoerd dan strikt nodig is?" Volgens Aarts ligt hier een taak voor de voerfabrikanten. "Op dit terrein is snel veel vooruitgang te boeken als de normen in het varkensvoer worden afgestemd op de werkelijke behoeften van de dieren. En voor de koperbaden in de melkveehouderij moeten er alternatieven worden gezocht. Adviseurs moeten hun klanten helpen bij het vinden van oplossingen."

Ten behoeve van de Kaderrichtlijn Water moeten koper- en zinknormen worden vastgesteld in 2012 (AMvB). In 2009 moeten de voorstellen gereed zijn en worden neergelegd in Brussel.